

JOLO
JAN OLOF OLSSON

VEM ÄR
FRU LUNDÉN?

UR JOLOS KLIPPBÖCKER. DEL 2

REDAKTÖRER: KRISTIAN WEDEL & ULF SVENINGSON

VEM ÄR FRU LUNDÉN?

(del 2 i serien "Ur Jolos klippböcker")

Jolosällskapetets skriftserie nr 6

Text: Jan Olof Olsson (Jolo)

Redaktion: Ulf Sveningsson, Kristian Wedel,

Johan Erséus, Annette Granéli

Form och typografi: Ulf Sveningsson

Illustration: Ulf Sveningsson

VEM ÄR FRU LUNDÉN?

Ur Jolos klippböcker / del 2

Jan Olof Olsson – Jolo – var flitig inte bara vid skrivmaskinen, utan också med saxen. Han samlade noggrant sina DN-artiklar i klippböcker. Av de tusentals artiklar, reportage, kåserier och recensioner som utgör hans litterära kvarlåtenskap är fortfarande bara en liten del utgiven i bokform. Med denna lilla volym av kåserier från 1958-1959 fortsätter Jolosällskapet den utgivning som inleddes år 2010 med *Lilibeth lämnar sitt land*. Vi vill åter tacka Vibeke Olsson för att hon så generöst låter oss förfoga över materialet.

Å Jolosällskapets vägnar

Kristian Wedel & Ulf Sveningson

JOLOSÄLLSKAPETS SKRIFTSERIE NR 6

GRÅTBÖCKER

Jag satt i gungstolen i vårkvällen medan regnet slog på fönstren och gjorde ett evigt kulsprutesmatter på tunnans under stuprännan. Jag plockade planlöst i bokhyllan och läste vad som helst i oordning och gungade och var halvsömnig: just så trött att jag inte orkade gå och lägga mig.

Då fick jag syn på Remarques ”Kamrater”, som jag bevisligen inte läst i på tjugu år. Jag tog ned den och mindes precis vad jag ville se efter. 1938, kom jag ihåg, var jag så späd att jag gråtit på sista sidorna – gråtit hejdlöst när flickan Pat dog på sanatoriet. Jag slog upp slutet nu tjugu år efteråt för att läsa om det och se vad slags lätttrörd människa jag var den gången.

Det oundvikliga inträffade: jag började genast gråta igen.

Nu är jag närmast professionell på att gråta, särskilt på bio, ibland under utländska nationalsånger före fotbollsmatcher och vid oceangående passagerarfartygs avgång. Detta hör till den grad till ordningen att jag vid sådana tillfällen gråter med en viss slapp rutin. Men böckerna trodde jag att jag kommit över. Men nej: dessa söndertrasade Berlinmänniskors stackars dömda kärlekshistoria hade samma effekt på mig 1958 som 1938. Jag står alltså inte ut med Pats stackars försök att pudra sig och sätta på läppsmink.

Det finns en scen i en bok jag aldrig klarar, där jag måste lägga undan boken och samla mig innan jag kan fortsätta. Det är i Mobergs ”Utvandrarna”, där Karl Oskar och hans familj lämnar barndomshemmet. Fadern kommer ut på kryckorna på bron och står stum bredvid den

rakryggade modern och ser båda sönerna och barnbarnen dra bort, hela släkten. Karl Oskar ser sig om, i vetskapen att han aldrig ska se dem mer i detta livet, och att de ska stå för hans syn till hans sista dag som det står där, tysta och orörliga.

Om jag nu läser detta med fem dagars, fem veckors, fem timmars eller fem minuters mellanrum spelar ingen roll. Jag gråter var gång. Jag behöver heller inte läsa uppladdningen, inledningen till denna scen. Jag kan plocka ut den, bara just den, och det går likadant. Jag har varit generad över förhållandet, men nu har jag äntligen lärt mig att det är den rätta reaktionen. Det är en händelse som är sådan den är. De skils för alltid, de kommer aldrig att se varandra mer, hela släkten huggs av, kvar blir de gamla och knäckta, far och mor, på den Smålandsteg de slagits förgäves med i hela sitt liv, man kan bara gråta.

Därmed är jag framme vid den stora bekännelsen: jag klarar inte heller "Molnets broder" och "von Schwerin", framför allt inte "Molnets broder". Det var vad jag fann ut i gungstolen. Jag tänkte: 1958 gråter jag åt vad jag grät åt 1938, låt oss försöka med 1933, "Fänrik Stål". Resultatet blev detsamma: tiggarpojken på kyrkbacken som räddat hela bygden, de gamla männen kring den unge döde fänriken – jag kan inte bärga mig.

I Önnemo gård, som jag läste i skolan vid sju års ålder, fanns en sidoberättelse om en gorilla, Gogo, som lekte med några barn på en ö. När de for sprang Gogo ut i vattnet och stod länge och tittade efter dem.

Det enda jag vet är att jag inte vågar läsa om detta nu. Jag törs inte driva testningen av min gråt till den punkten.

KONSTEN ATT VARA BUNDIS

– Jag träffade just Harry.

En stunds tveksam tystnad. Så sade den andre:

– Jaså, Martin.

Detta – avlyssnat häromdan – var två gentlemäns sätt att omtala Harry Martinson.

Han heter ju så, Harry Martinson, och är berömd som Harry Martinson, varför det lättaste, bekvämaste och säkraste sättet att omnämna honom är att kalla honom Harry Martinson.

Men intrycket av att man råkat Harry Martinson och står på god fot med honom förstärks av att man säger att man råkat Harry eller Martin.

Att vara förnamn med folk är en svensk företeelse som möjligen spritts från radiointervjuer med utpumpade idrottsmän:

– Tjänare, tjänare, tjänare, tjänare Dan. Du gick ut väldigt hårt på det tre kvarts sista varvet.

Flyktiga möten med skådespelare medför gärna att man säger att man träffat Inga, Ulf eller rent av Uffe, Povel och Olof eller rent av Olle. Att säga Inga Tidblad, Ulf Palme, Povel Ramel eller Olof Widgren ger inte lyssnarna den rätta uppfattningen av hur god vän, verkligt bundis, genombundis, man är med vederbörande.

Här följer några instruktiva uttalanden, hämtade ur verklighetens surr om öronen:

– Sture var för säker sist.

Alternativt:

– Sture är en hygglig kille.

Eller:

– Gunnel har blivit så bra.

Och naturligtvis:

– Ingrid är en sån fin människa.

Detta är ett säkert grepp. Vem kan sväva i tvivelsmål om att man är bundis, jättebundis, med Sture Lagerwall, Gunnel Broström och Ingrid Bergman?

Systemet har risker, eftersom sammanblandningar ideligen kan uppstå. Harry kan i ett sammanhang vara Harry Martinson och i ett annat sammanhang boxaren Harry Persson och Martin kan vara Martin Ljung. Det blir knivigt om man berättar en historia om Harry Martinson och personen tror att man menar Harry Persson och återberättar den för en tredje person så att denne tror att den handlar om Martin Ljung.

En tidig variant av denna intimitetssträvan orsakades av Hjalmar Söderberg, enligt vad oldtimers som var med på den tiden berättat för mig. Yngre intellektuella i det oscariska Stockholm som var fyllda av anti-oscariska tankar och beundrade Hjalmar Söderberg, sade alltid när de såg honom på Gustav II Adolfs torg:

– Se, där går Hjalle!

Vore man ondsint kunde man starta en kampanj mot förnamandet. Till exempel:

– Jag såg Pära på Lidingöbron i morse.

Eller:

– Bosse var nere på Freden i torsdags.

Därmed kunde man bräcka Harrys gamla kamrater med denna enkla antydan om hur Per Lagerkvist och Bo Bergman bör tilltalas inom sin intima vänkrets.

Betecknande är att bruket av förnamn uppmuntras särskilt just där de antas göra gott för så kallade public relations, nämligen inom politiken. Folkets kärlek och tillgivenhet antas susa fram i namnet Tage men inte i namnet Erlander.

Men Hjalmar Branting kunde man annars enligt vad jag hört kalla annat än Hjalmar Branting, inte ens om man skulle berätta om att man råkat honom ute på stan. Att slänga ur sig att man stött på Arvid var också bortkastat; man fick lov att säga amiral Lindman.

Nu måndag morgon ska jag iväg och beställa Boris bok; alltid retar det Nikita.

DN 8/II 1958

SKÄMTARNAS TERROR

Den allt tätare förekomsten av skämtare är besvärande. Själv förstår jag inga skämt, och det dagliga livet i Sverige börjar bli svårt för en person med mina brister i det stycket. Vi har skämtare överallt.

Det finns flera olika sorter. Man undgår ingen.

Det finns den vanliga, som kallar en för ”broder” och säger ”fridens liljor” och andra putslustigheter i stället för goddag och adjö. När de frågar hur min hustru mår, vilket det för övrigt inte har med att göra, frågar de hur ”regeringen” mår, eller ”din k hustru”. De berättar med förkärlek historier från värnplikten om klipska svar och har en uppsjö av historier om sina gamla lärare i skolan, som vanligen hette sådana saker som ”Pluppen” eller ”Livstiden”.

Deras öppningsreplik är alltid:

– Men då sa jag till kapten ...

Eller:

– På latinlektionerna brukade jag alltid ...

En besvärligare form av skämtare är den som härmar överordnade. En sådan humorist har alltid en stor skara anhängare. Överordnade kan ju inte alltid vara omtyckta, och att se en som försöker föreställa dem skänker en viss tillfredsställelse. Dessa skämtare kännetecknas av att de alltid måste övertalas av en supporter att ”härma vd:n” eller ”dra den där med gd:n” – till de på detta sätt återgivna hör nämligen framför allt verkställande direktörer och generaldirektörer. Framträdet kungörs alltid av supporters med orden:

– Vänta nu ska du få se Viktor härma vd:n, varefter Viktor, efter att ha vinkat ifrån sig, ge med sig, harsklar sig och gör något arrangemang av kläderna och börjar. Hans livs dröm är

att bli uppmanad att göra det på en personalfest: vd:s dröm är att kunna avsätta honom.

En mer komplicerad form av skämtare, som dessutom alltid har framgång, är den intellektuelle som utantill läser upp dikter ur den amerikanska tidskriften *New Yorker* och engelska limerickar eller återger episoder ur någon Tatifilm, att inte tala om att han är fullpackad med amerikanska ordlekar. När man sitter med en sådan kan inte gärna anmäla att man inget begriper. Det gäller att hänga med.

Det är ytterst osäkert att vara tillsammans med dem då man inte vet vilken min som bör anläggas. Kanske är vitsen eller versen ekivok; det gäller då att se ut som en världsman. Det är utmärkande är dessutom ofta att också om man vid besök i limerickarnas eller *New Yorkers* hemland förstår det där talade språket, förstår man ofta inte ett ord av vad skämtarna säger. Det finns inget annat att göra än att le fånigt eller skratta och efteråt sucka och säga med av munterhet kvävd röst:

– Ja, det var för bra. Jag säger då det.

Jag känner en person som lever på att roa andra; han är humorist. Om begravningsentreprenörer såg ut som det allmänt väntades att begravningsentreprenörer skulle se ut, skulle han se ut som en begravningsentreprenör. Under många år har jag bara hört honom skratta en gång i samband med en sak, och det var när han råkade spilla ut ett glas rödvin på en ljus sommarkostym jag hade fram till det tillfället. Han inte bara försjönk i ett långvarigt skratt, som till slut övergick i en onaturligt kraftig hosta, utan erinrar ideligen om händelsen och skrattar då om igen.

Jag förlorade kostymen men är honom egentligen tacksam, för jag vet genom detta vad humor är.

MATSNOBBARNA

Matsnobbarna är indelade i två klasser, grodlårs- och rotmossnobbarna. Grodlårssnobben är den som bara kan äta lukullisk mat. Rotmossnobben gör alltid högljudda uttalanden om att han inte vill ha något fint utan något rejält, rotmos och fläskkorv, för hundra gubbar.

Grodlårssnobben tittar vid restaurangbesök aldrig på dagens rätter utan frågar trött om det inte finns någon à la carte-lista. När han läser igenom den säger han lite avvisande allt eftersom han översätter rätterna till franska, i den mån de inte nämns på det språket redan:

– Nåja, nåja. Det är klart man kan tänka sig.

Grodlårsmannen antyder gärna att han börjar varje lunch med grodlår och en halva ristorr champagne; om han är generad för att låtsas om att han har råd med en sådan lunch, suckar han i stället att en lunch utan grodlår och champagne som upptakt egentligen är oätlig.

Rotmosmannen läser genom matsedeln på motsatt sätt. Råkar han få à la carte-sedeln i handen eller under ögonen först, mörknar hans ansikte, moln far över pannan, och under stigande förbittring frågar han:

– Vad fasen är det för slag? Va? M-e-n-u! ... va fadren, kommer inte fiskkräket ur Vättern? Ska ni behöva rota till det så in i ... Va för slags sås? Nej, det vågar ingen jäkel ge sig på. Var som en människa och ta in en matsedel man kan läsa. Har ni bruna bönor? Va då? Det där? Peka inte, jag ser eländet. Aldrig i helskotta att jag vill ha era grillade och sotade köttbitar. Har ni inte bruna bönor? För resten, rotmos och fläsk, det duger åt mig, jag är inte den som vill ha något extra.

Grodlårssnobben börjar gärna – medan han väntar på det

han nådigt har sagt naturligtvis kan gå för sig att smaka på – att berätta om en hare han fick strax före kriget som tyvärr hade kokt för kort tid. Annars hade den haren blivit hans drömhare. Den var kokt i rätt årgång bordeaux. Tillräckligt antal flaskor, på droppen, hade gått åt hela dagen, men den var upptagen tio minuter – nåja, han ville inte dra till, men gott och väl sju minuter för tidigt.

En del grodlårssnobbar går genom vallen och uppnår en högre värdighet genom att vissa måltider, ibland under långa perioder, inte låtsas om vad det är de äter. De rör skyggt vid maten med instrumenten och tittar lite smått förfärat på de andra som sitter med tindrande ögon och tuggar i läckerheterna. När de hunnit in i varmrätten frågar någon sådan luns dem:

– Vad gillade du hummern?

– Förlåt? Hummer? Åt jag hum ... Javisst ja, det var bestämt hummer. Jo, naturligtvis.

Efter att sålunda ha undgått att svara stirrar de vemodigt och frånvarande ned på oxfilén.

Vill man vara förarglig mot en grodlårssnobb kan man ta med honom ut tillsammans med en rotmoskollega på restaurang och låta honom följa dennes utbrott mot matsedeln och försäkringar att han, jäklar anacka, inte är en sådan som vill ha något extra och märkvärdigt. Så kan man låta grodlåret sitta mittemot rotmoset när det senare går till angrepp på husmanskosten.

Vill man vara rутten mot en rotmossnobb kan ta ut honom på en modern kabaré med visor om Laoskrisen och ledsna djur och släppa loss en servitör av främmande extraktion som gladlynt föreslår honom en upptakt med lite löksallad.

VEM ÄR FRU LUNDÉN?

I ett gammalt hus, som det alltid blåser lite genom så garderobsdörrarna skakar nu i april, känner jag en flicka. Hon ska snart bli fyra år och hon har rutig klänning och en liten spets på byxorna. Jag blir någon gång tillsagd att leka med henne. Hennes mamma, eller kanske är det hennes storasyster, ska gå till damfriseringen och göra om något som blev fel dagen förut eller fara in till stan och byta något som köptes i förrgår. Mammans steg svinner ned mot trädgårdsgrinden, brevlådslocket slamrar vid en kontrolltitt och jag går trappan upp för att leka.

Min fyra års väninna sitter då oföränderligt i en soffa med en mängd veckotidningar, en gammal atlas och ett band av den gamla Nordisk familjebok, som hon favoriserar, och lyfter vid min ankomst inte blicken.

- Du kan sitta där inne, säger hon korrekt.
- Ska vi leka, frågar jag pliktmässigt.
- Jag har inte tid, svarar hon. Jag ska läsa först.

Detta är spelöppningen. Jag dåsar sedan i en fåtölj och lyfter på nyutkommen litteratur om livets villkor där det vita sprättflaget ligger kvar inne mellan sidorna, och när jag börjat komma någon liten vart i en bok kommer hon:

- Nu ska vi leka.

Jag har haft gamla tankar om att lek innebär att jag ska springa runt och gömma mig eller krypa med bilar på golvet. I själva verket är lek mer ansträngande än så. Sådana strapatser kunde man stå ut med. Men lek kräver mycket mer.

- Vi leker att du är fru Lundén, säger hon. Och jag är mamma.

- Vem är fru Lundén?
- Hon bor där borta. Nu kommer mamma och hälsar på henne.
- Men vänta ett tag, ska ...
- Ska du koka kaffe då?
- Jaha, kommer du och hälsar på mig nu?
- M a m m a kommer och hälsar på fru L u n d é n, säger hon strängt, inskräpande lekens förutsättningar.

Detta kunde gå an om det förblev så, men efter fem minuter ändras alltsammans och vi byter identifikationer:

- Nu får du vara mamma.
- Ja, men ...
- Så ska jag vara fru Lundéns baby och vara sjuk och dregla och du ska hjälpa till och torka.

Denna sjukvård pågår i fem minuter, tills något helt annat inträffar. Jag blir konduktören på tåget och hon blir mamma, sedan befordras jag till damen i kiosken och hon blir den snälla damen från pensionärshemmet som kommer dit och handlar. J a g blir överraskande nog den sjuka babyen medan hon är en rådig busskonduktör, hennes centrala upplevelse för närvarande är en baby som blev bussjuk.

Det vanligaste förloppet av våra lekar är att hennes mamma återkommer när jag framträder som den sjuka babyen.

Men kommer mamman – storasystemen eller vad det är – inte tillbaka på länge från bytet i stan, pågår denna lek i det oändliga. Jag är kvinna, baby, busschaufför, kioskdama, byggnadsarbetare (ett bygge pågår i närheten), barnläkare, elefant, lejon (det tycker jag är rätt roligt att vara och vågar ibland föreslå det själv), avläsare av den elektriska

mätaren och brevbäraren. Hon är pappa, farfar, innehavare av en livsmedelsaffär, charkuterist, nyfödd baby och – det är mycket egendomligt – bräda. Hon är en brädlapp som jag ska bära omkring och laga olika defekter med i huset genom att försiktigt placera den än här och än där och låtsas att jag hamrar vid hennes huvud och fötter.

Dessa byten av personlighet tröttar mig mer än den vildaste lek skulle göra. Häromdan hade hon hållit på i två timmar och det dallrade av förvirring inne i mitt huvud då hon sade med ett uppfinningsrikt leende:

– Nu låtsas vi att jag är jag. Så får du vara du.

När hon somnade av utmattning och jag fick tid med den moderna litteraturen kände jag ingen lust på den. Jag satt försjunken i tanken att jag låtsades att jag var jag.

DN 18/4 1959

JUNINATTEN

Vid min vandring i staden på fredagsmorgonen kom jag över Malmskillnadsgatan. Jag väljer den ofta för jag finner den så heroisk. Där försvinner bit efter bit av den, men den biter sig kvar. Svepande förändringar går fram över den, men den hänger där på en tråd på rullstensåsen. Mitt bland det nya centrum's arrangemang bröstar den av med gamla husgerådsaffärer och antikvariat: Än dör jag inte, säger Malmskillnadsgatan.

Ett av de hus som balanserar kvar på Brunkebergsryggen vänder mot den nya Sveavägsförlängningen till Klarabergsgatan ett ensamt målat glasfönster, som skimrar i hettans ångluft med sitt brokiga mönster. Det är ett av dessa glasfönster som innerst i regnbågsmedaljongen innehåller ett porträtt av en svensk drottning, kanske Katarina Jagellonica, Katarina av Sachsen-Lauenburg eller rent av Karin Månsdotter. Drottningarna på dessa målade glas ser ganska likadana ut, vilket möjligen också var förhållandet i verkliga livet. Jag vet inte vilken denna drottning kan vara. Hennes milda ansikte speglar över grävskopor och tunneldån. De andra fönstren har spräckts tidigare och ersatts. Bara hon är kvar på Malmskillnadsgatan.

Hon kan numera ses därför att hon suttit i ett trappfönster på baksidan av huset som nu för första gången blir synligt tack vare rivningen.

Huset har även en framsida och jag befann mig där just därför att jag kommit för att leta efter drottningen och betrakta henne på nära håll. I porten stod tre män och den ene berättade om juninatten som just övergått i fredagen. Jag tjuvlyssnade.

Det hade gått till så att han och hans hustru hade tagit kraftiga sovpillier efter en stadig middag, vid 17-tiden. Det var ute på torpet på Tyresö, ett underbart ställe där ingen telefon kan störa. Den nyköpta batteriradion stod på byrån. På köksbordet var allt dukat för en kraftig vickning eller kalla det tidig frukost som skulle serveras vid 3- eller 4-tiden på morgonen. Vänner var inbjudna. Sill och olika drycker – vilka redogjordes för med en viss kärleksfullhet – förvarades svalt. Väckarklockan var ställd på 3. De somnade in i junimiddagen och sov ända fram till Ingo och Floyd skulle gå in genom repen. Uppskovet med matchen visste de inget om.

De vaknade så upp till vad som, efter vad jag kunde avgöra där jag låtsades ha något att göra i porten, var deras livs värsta morgon. Ur batteriradion kom inget annat än spridda finsk-ugriska meddelanden nere från kontinenten. Vänner kom inte. Fåglarna i träden kunde inte ge någon vägledning. Mannen hade klättrat upp på en bergstopp i närheten med batteriradion och till slut hållit den på sträckta armar rakt upp får att nå en friare atmosfär till Yankee Stadium. Men tystnaden var obeveklig. Han hade inte fått kontakt med vare sig Rustan Älveby eller Luxemburg.

Han hade slängt radion vid förstukvisten, på den kvarnsten han med mycken möda lagt dit förra året. Hans hustru hade gråtit. Själv hade han, enligt vad han uppgav, tagit en borst och en bira och gått och lagt sig igen. Men sömnen ville inte komma.

Jag steg upp och fixerade drottningen. Så gick den historiska juninatten. Matchen denna nya natt blir inte densamma.

OBS KOLLA DATUM!!

LÄSSNOBBEN

Lässnobben, den som snobbar med vad han läser, är en ytterst invecklad och svårfångad snobb.

En gängse men alldeles felaktig föreställning är den att en snobb som arbetar i den intellektuella stilen uppträder som en intellektuell. Ingen riktigt intellektuell går längre i skägg och islandströja. Han går i engelsk klubbkavaj och en sådan kragnål under slipsen som Ingemar Johansson har i annonserna. För den verkligt intellektuelle gäller det numera inte att se ut som en sådan utan som en direktörsassistent eller världsmästare.

Framför allt går inte lässnobben omkring och låter sig ertappas med någon krävande litteratur under armen. Den verkliga lässnobben låtsas inte om att han läser. Greppet bland lässnobbar nu för tiden är att bara ha på sig detektivmagasin. Till och med Simenon anses numera för djup för trötta sinnen. Man läser Kerouac, Samuel Beckett och Alejo Carpentier, men endast i hemlighet och strängt avskild. I sällskap anläggs en min av utmattning, och man försäkrar att man sedan länge inte orkar med annat än ”Hjortdödaren”, i klassikerserien med tecknade mästerverk.

Här gäller det för både lässnobben och dennes iakttagare att vara uppmärksamma på en fin nyans. Man kunde tänka att snobberiet var så enkelt att man inte alls låtsades om att man bara läste den mest avancerade litteraturen utan bara, på grund av sin förbrändhet och tilltagande tomhet, litteratur i massupplagor, för att visa att det pittoreska just ligger i att man nedstiger till den vanligaste smaken. Då skulle man kunna tro att lässnobbarna också läste bestsellers.

Men det går inte. Ingen äkta lässnobb har självfallet läst "Doktor Zjivago". Tvärtom: "Doktor Zjivago" är just en sådan bok som den äkta lässnobben med iver måste ta avstånd ifrån och försäkra att han inte orkat släpa sig genom. En annan sådan bok som ingen lässnobb läser är "Aniara". På samma sätt är det omöjligt sedan många år att träffa någon intellektuellt verksam människa som vidgår att hon eller han läst Olle Hedberg.

Deckarmagasinet ska det vara.

Det finns variationer på lässnobben. Bland journalister har vi lässnobben som säger sig aldrig läsa tidningar, framför allt inte den tidning han arbetar på.

En underavdelning är Stockholmsjournalisten som försäkrar att han aldrig läser Stockholmstidningar utan bara Göteborgstidningar, liksom det finns Göteborgsjournalister som bara kan läsa Stockholmstidningar och Stockholms- och Göteborgsjournalister som gemensamt förklarar att de bara läser landsortstidningar. Det gäller att hålla sig undan från det självklara. Ledarskribenter läser aldrig ledare utan bara boxningsreferat, och boxningsreferenter är i journalistkretsar nästan de enda som kan beslås med att läsa kulturartiklar.

En raffinerad lässnobb är den som förklarar sig bara läsa Bibeln. Detta sker givetvis inte av religiöst behov – då är snobberiet bortkastat – utan därför att där finns världslitteraturens bästa noveller, åtskilliga bra vitsar för den invigde, en mängd klämmiga ord, med flera motiveringar i den stilen. Huvudsaken är att ingen motivering verkar allvarlig.

Konkurrensen hårdnar märkbart på området. Vad ska en nybörjarsnobb dra till med? Det går snart bara att

göra intryck genom att meddela att man bara läser äldre Västgöotalagen och Klumpe Dumpe (seriemagasin för barn).

Själv har jag på senare tid läst Erikskrönikan, av en okänd författare från 1300-talet, men jag törs knappast tala om det. Kanske jag inte alls var road utan bara snobbade när jag stavade mig genom den.

Den durkdrivne snobben kan nämligen intala sig själv vad som helst.

DN 2/7 1959

EFTERMIDDAG I SMALA GRÄND

Vid snabba genomskärningar av stan kommer jag någon gång varje vecka till hörnan av Smala gränd och David Bagare. Det beror på att jag tycker de två gatorna har så bra namn att man bara av den anledningen bör passera deras korsning emellanåt. Ett annat skäl är att där för några år sedan var ett gräl en sommarkväll mellan en man som satt på näringsstället i hörnan och åt och en bekant till honom på gatan. De grälade över den blomsterlåda som var prydd i restaurangens öppna fönster. Plötsligt reste sig mannen som åt mitt i supén och klippte till mannen utanför. Servetten satt hela tiden pryddigt under hakan, och han återgick helt lugnt till måltiden efter att ha utdelat denna tillrättavisning. Jag går förbi i en förhoppning att något sådan ska hända igen. Så jag kan få se på.

Det sker emellertid blott en gång. Häromeztermiddagen var det uppståndelse i Smala gränd av mer triviala skäl. I denna lilla del av världen, där Brunkebergstunneln mynnar, ligger en enligt flera uppgifter utomordentligt spännande läskedrycksbar för ungdom, där spänningen ytterligare förhöjs av musik och av dramatisk tuggummituggning, att inte tala om ett intensivt stirrande in i väggen. Ibland blir spänningen ynglingarna övermäktig, och de går ut på gatan för att lugna ned sig med ett slagsmål.

Ett sådant med tre stridande var i gång när jag passerade, ett vardagsslagsmål i Stockholms city, där den enda avvikande detaljen i så fall var att en herre i högtidskläder med vit fluga och hög hatt utan att vara direkt inblandad befann sig mitt i det. Det upplöstes fortare än det börjat. Några klofsiga slag skvätte mot kinderna. En yngling

satte sig på trottoarkanten, en sprang in i en port: så var det över. Den som stod kvar blödde från ögonbrynet och näsan.

När det började sade en herre:

– Förbannade yngel. Busar.

När den unge mannen stod och blödde på gatan sade en dam:

– Stackars pojkar.

Sedan var det inget roligt att titta på längre, för han som satt på trottoarkanten började gråta, och alla vi som stått och sett på och inte brytt oss om det annat än som någonting som händer i Smala gränd med jämna mellanrum började ana att det är ledsamt att vara yngel och buse också.

Då kom samhällets skyddsvakt och tutade om hörnet vid Avenybiografen. Det var radiobilen; det var för övrigt två radiobilar. Någon rådig hade ringt polisen. Vid anblicken av dem störtade det två före detta slagskämparna in i porten där den tredje just satt sig i säkerhet. All inbördes osämja mellan de tre var i fiendens åsyn nedlagd.

Mannen i den vita flugan och höga hatten pekade ut porten åt polismännen.

Poliserna från den första bilen steg in, och efter en stund kom de ut med de tre ynglingarna, snopna, dels fogliga och blodiga, allt enligt ordningen. Ur den andra radiobilen ropade en konstapel och frågade om de två klarade det. Ja men; ingen fara. Så bjöds fridsstörarna stiga in i baksätet.

Här noterade jag något jag aldrig sett förut. Det tre fick inte sitta ensamma – kanske är det en regel bland radiopoliser. Den ene konstapeln skulle vara i baksätet med de tre missdådarna för att hålla uppsikt över dem. Men fyra kunde inte sitta där i rad.

Då tog konstapeln den ene arrestanten i knäet. På så sätt for de till polisstationen.

I Smala gränd tyckte jag plötsligt och oreserverat att Sverige är ett bra land, där polisen tar de vilsegångna i knäet och kör dem på deras väg till sociala åtgärder.

DN 3/7 1959

DEN DANSKA MATROSMÖSSAN

En av mina hobbies är att köpa kläder till en väninna jag har. Det blir rätt ofta, för hon växer fort ur vad hon får. Hon har nämligen inte upphört att växa. I själva verket uppger hon att hon blir fem år först i vår. Jag har blivit expert på tvärrandiga byxor, byxor med spets och kortärmade linnen. En vårdag då jag var i Köpenhamn köpte jag en matrosjacka med blå krage och knappar med den danska marinens ankare.

Det är underligt att sådana matroskappor försvunnit i Sverige. Det är en av dessa artiklar om vilka affärerna säger helt lögnaktigt då man frågar efter dem:

– Det är ingen som frågar efter det.

– Jo. Nu gör jag det.

Det hjälper inte.

Köpenhamn kunde klara matroskappan och den såg trevlig ut när den provades första gången på henne. Men därmed var munderingen inte klar eftersom det fattades mössa. Jag gick ut och frågade efter en i Stockholm och för resten hela Sverige och fick det vanliga förvirrande svaret att ingen frågade efter sådant, fastän det var just vad som ägde rum.

En matroskappa utan sjömansmössa är inte mycket att ha. Jag kom tillbaka till Köpenhamn en högsommardag med pressande värme över hamninloppet, över klaffbron till Christianshavn och det små gatorna med alla butiker. Jag gick på förmiddagen ned i en av Nyhavns nautiska källare, där de säljer Färötröjor och rep, och frågade efter en dansk matrosmössa för barn som det stod Kongelig Dansk Marine på. Jag hade nu gett upp allt hopp om

Sverige. Nej, det hade han inte. Men, sade mannen bland alla de varma tröjorna i sin svala källare, det fanns på Magasin du Nord.

Det är inget litet varuhus. Jag for mellan sportavdelningar och barnavdelningar, mellan hattdiskar och leksaker. Det fanns ingen mössa. Jag gav upp och gick och satte mig att äta lunch på den lilla Slottskällaren om hörnet från Absalons staty.

Det är ett bra ställe med porträtt av stamgäster på väggarna. Porträtten har den egenheten att ansiktena är utklippta och klistrade på torson till olika medaljerade atleter, vilket ser mycket tilltalande ut: en saktmodig köpenhamnsk kamrer med glasögon, lite tunnhårig och med en herkulisk överkropp och tröjan full av silver- och guldmedaljer.

Här föll jag i samtal med en herre och beklagade att det varken i Danmark eller Sverige fanns sjömansmössor längre. Jo, i Danmark fanns det, sade han. Det var bara att gå till ett scoutmagasin och köpa sjöscouternas mössa.

Jag tackade och startade i den tilltagande värmeböljan. Dumt nog gick jag till flickscouternas magasin. Förutom att scout på danska heter ”Spejder”, uttalat ”spajdör”, föreligger den svårigheten att flick- och pojkscouterna har butik på helt olika håll i staden. Jag promenerade i värmen mest av princip, för jag tyckte det var uppåt väggarna att sitta i taxi och jaga en matrosmössa. Med tiden kom jag till pojkscouternas spajdörbod. Jag köpte en mössa. Det inte Kongelig Dansk Marine på bandet utan Söspejdere.

När jag kom och överlämnade den var den för stor. Jag skrev efter en mindre, och den kom nu i vintern. Till historien hör att jag har sparat band att sätta på mössan

under den uppsluppna middag som avslutar sista middagen vid en Atlantfärd. På visst sätt kan hävdas att jag åkt över Atlanten mest för att få ihop sådana band till en sådan mössa.

I själva verket ska man inte bry sig om att klä flickor så mycket. De har bestämda och egna meningar. Hon har inget emot mössan, som i princip kostat två Köpenhamnsresor, om man så vill tre Atlantresor och en lunch på Slottskällaren bredvid biskop Absalon. Men hon har fått i sitt huvud att det är en konduktörmössa, en sådan som konduktören på tåget in till stan har. Allt den har fört med sig är att jag har måst skaffa en konduktörsväska med kvitton och en klipptång.

Hon umgås emellertid med en ännu yngre väninna, som jag nu ska börja arbeta med.

DN 30/I 1960

INNEHÅLL

Gråtböcker	4
Konsten att vara bundis	6
Skämtarnas terror	9
Matsnobbarna	11
Vem är fru Lundén	13
Juninatten	16
Lässnobben	18
Eftermiddag i Smala gränd	21
Den danska matrosmössan	24

JOLO

”Hon ska snart bli fyra år och hon har rutig klänning och en liten spets på byxorna. Jag blir någon gång tillsagd att leka med henne. Hennes mamma, eller kanske är det hennes storasyster, ska gå till damfriseringen och göra om något som blev fel dagen förut eller fara in till stan och byta något som köptes i förrgår. Mammans steg svinner ned mot trädgårdsgrinden, brevlåd-socketet slamrar vid en kontrolltitt och jag går trappan upp för att leka.”

Så skrev Jan Olof Olsson – signaturen Jolo – i Dagens Nyheter den 18 april 1959. Det lekfulla kåseriet, om hur en tålmodig pappa måste foga sig i en liten fyraårig kvinnas nycker, och ytterligare sju Jolokåserier av bästa märke presenteras i denna lilla volym – den andra i serien ”Ur Jolos klippböcker”, utgiven av Jolosällskapet.

JOLOSÄLLSKAPETS SKRIFTSERIE NR 6

ISBN 1650-2744;4